

Tanja Hohnec

## MLADINSKI RAZISKOVALNI TABOR - ŠMARTNO NA POHORJU 1994

(3. - 10. 7. 1994)

*Od 3. do 10. julija je v Šmartnem na Pohorju potekal (letos že desetič) Mladinski raziskovalni tabor v okviru Gibanja znanost mladini. Udeležilo se ga je 45 dijakov, ki so delali v sedmih skupinah.*

Letos sem (po dolgoletnem mentorstvu Mojce Ramšak) prevzela mentorstvo etnološke skupine.<sup>1)</sup> Odločila sem se za temo, ki je privlačna in konkretna (materialna), s širokim spektrom terenskega dela in vizualnim rezultatom (razstava).

Po izkušnjah sodeč je na mladinskih raziskovalnih taborih potrebno posvetiti pozornost predvsem pedagoškemu delu z mladimi, ki ga dopolnjuje raziskovalno strokovno delo. Namen našega raziskovanja je bil torej tekstil v pohorski kmečki hiši, kar je k sodelovanju pritegnilo izključno žensko populacijo. Ko govorim o pedagoškem delu, pri tem mislim na predstavitev etnologije in njenih metod, saj je bilo že ob seznanitvi jasno, da je predstava o stroki in načinu preučevanja in raziskovanja bolj meglena. Dekleta sem seznanila s temo in z razporedom tedenskega dela. Ker so bile vse štiri na šmarnem taboru prvič, sem v okvir našega raziskovanja vključila tudi ekskurzije, ki niso bile odveč. Nasprotno, spoznala sem, da jih spodbujajo pri delu in kurioznem spoznavanju terena.

Metode:

- intervju z izdelanim vprašalnikom,
- fotografiranje,
- zapisovanje, snemanje.

Delo smo začele v okviru mikroregije (Šmartno) in ga postopoma nadaljevale na makroravni (Majsterhaus, Kurja vas pri Treh kraljih; Kalše, Spodnje Prebukovje). Da smo prebile led, smo najprej obiskale že "preverjeno" Maroltovo domačijo v Šmartnem, kjer sem jih hkrati seznanila tudi z izrazom "etnološki spomenik". Od tod dalje je delo potekalo po priporočilih pripovedovalcev.

Tekstil sem razdelila na več sklopov:<sup>2)</sup>

- rjuhe, prevleke za blazine,
- brisače,
- prte in prtice,
- zavese.

Zanimala nas je seveda starost, skušale smo poiskati najstarejši kos tekstila, material, ornamentika, stopnja ohranjenosti in njen namen, vzroki izginjanja lanenih izdelkov... Ker je bil cilj raziskave postavitev razstave, smo si zanimive primere izposojale. Pri pogovoru o tekstilu so si zanimive primere uhajale misli tudi na druga področja vsakdanjega življenja. Prav tako nadobudnim dijakinjam, kar je bilo nadvse ustrezno, saj smo se tako izognile "nabiralniškim" nagibom in se seznanile tudi s socialno kulturo.

<sup>1)</sup> V skupini so sodelovale: Tina Mehle, Katarina Žlebnik, dijakinji Gimnazije Šentvid, Anita Pepelnik in Maja Kodrič, dijakinji ptujske gimnazije.

Pa tudi časa je bilo dovolj, saj sem predvidela 4-5 obiskov dnevno, kar se je izkazalo za dokaj realno.

V tednu dni smo obiskale 22 domačij in pridobile 51 kosov tekstila, ki ga glede na tkanino lahko razvrstimo od lana do umetnih, plastičnih mas (npr. namizni prtji). Kot zanimivost naj povem, da je bil najstarejši lanen prt z rdečemodro ornamentiko iz leta 1935 in je bil "že večkrat na razstavah". Ugotovile smo tudi razliko med pohorskimi in hrvaškimi rjuhami.

Med vzroki za izginjanje lanenega tekstila so naslednji:

- adaptacije starih hiš in novogradnje,
- posodabljanje gospodinjstev,
- odnos starejša - mlajša generacija,
- dotrajanost tekstila.

Vzroki ohranitve:

- dedovanje,
- spomin na dogodek ali osebo (le v izjemnih primerih).

Po prihodu s terena smo dnevno urejale zapiske in sproti inventarizirale pridobljene predmete. (Seznanitev s primerom muzejske inventarizacije.) Uspelo nam je pridobiti tudi kolovrat, trlico, "korpe", lončeno skledo, kar je pripomoglo k boljši vizualnosti razstave.

Vsaka od udeleženk je izdelala koncept razstave, ki je vseboval izbiro prostora v šolski jedilnici (upoštevanje orientacije v prostoru), postavitev in opremljenost razstavnih eksponatov, ustrezno besedilo in slikovni material.

Delo sem zaradi različne intenzitete interesov morala nekoliko individualizirati, kar je pri večjem številu v skupini skorajda nujno. Pri sami izvedbi razstave so se pokazali tudi različni nagibi, oz. pravilno ali nepravilno razumevanje terenskega dela, npr. folkloristično izražanje ali "okraševanje".



Z razstave ob zaključku tabora na Šmartnem na Pohorju 10. 7. 1994. (Foto: Tanja Hohnec)

Med ekskurzijami moram omeniti še ogled Štampoharjevega in Smolarjevega mlina, ki sta uvrščena med etnološke spomenike, a neslavno propadata. Ogledale smo si še Bistriški grad z neustrezno razstavljenimi Arkovo etnološko zbirko (ni je pač postavljala etnolog!), Kočno (seznanitev s pojmom skansen ali muzej na prostem) in mimogrede še številne naravne znamenitosti (Črno jezero, Maroltovo jelko...)

Združile smo prijetno s koristnim, kar je zelo ustrezno načelo mladinskih raziskovalnih taborov.

LITERATURA IN VIRI:

- NARODNE vezenine na Slovenskem, 4. izd. (Zbrala in uredila Neli Niklsbacher-Bregar). Ljubljana 1974.
- RAMŠAK, Mojca, *Etnološke raziskave*. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno 88. Ljubljana 1988, str. 15-23.